

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:
Brasiovu, piati'a mare Nr. 22. — „Gazeta“ ese:
Joi'a si Duminec'a.

Pretulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

A n u l u X L I I

Se prenumera:
la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunciurile:
un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru facare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 90.

Dumineca, 11/23 Novembre

1879.

Brasiovu, 22/10 Novembre.

Se prepara earasi ceva de insemnatate decisiva in vieti'a statelor europene. Diuarele europene sunt pline de sciri sensationale din lumea inalta diplomatica. Pentru momentu sunt inca la ordinea dilei combinatiunile asupra calatoriei principelui mostenitoru rusescu la Vien'a si la Berlin. Tiarerici a avutu o missiune politica, despre acést'a sunt cu totii convinsi, remane numai a sci in ce a constatu missiunea lui. Eata unu lucru despre care publiculu celu mare european va poté capetá numai atunci o informatiune esacta candu se va slobozi bateri'a, care se incarca acuma din nou.

Este in tóta intemplantarea caracteristicu modulu cumu se mangaia unii oficiosi austro-ungari asupra rezultatelu acelei visite. Amiciti'a Austro-Ungariei cu Germani'a — dicu ei — este atátu de strinsa, încátu mostenitorulu tronulu rusescu vinudu a restabili amiciti'a între Russi'a si Germani'a a trebuitu se mérga antaiu la Vien'a. Situatiunea — adauga oficiosii — este asia, cá Russi'a póte recapatá amiciti'a Germaniei, numai primindu si amiciti'a Austro-Ungariei. Bietii oficiosi, in zelulu loru celu mare nu vedu cá, indata ce este vorb'a de amiciti'a a tóte trele poteri, situatiunea pentru Austro-Ungari'a remane totu aceea si diferenti'a va fi numai cá mai inainte jocá prim'a rolina principele Gorciacov, ear' acuma o va jocá principele Bismarck.

Impregiurarea din urma ne duce la ide'a cá a se tractéza de-o actiune occidentala, de gruparea aliantieloru pentru viitoriulu resbelu mare si decisivu dintre Germani'a si Françi'a. Nu trebuie se uitámu cá tóte s'au invertitu si se invertescu in giorulu cestiunei cá óre va remané Germani'a predominanta in Europ'a séu cá 'i va succede Françi'a asi recastigá vechi'a influentia.

Dupa a nóstra parere ar' fi fórté periculosu nu numai pentru pacea ci si pentru libertatea Europei intregi, déca ar' succede cancelariulu Bismarck a pune la cale o actiune a celoru trei poteri nordice in contra Françi'e in modulu acela in care s'a plamaditu si pusu in lucrare actiunea in contra Turciei. Nu trebuie se uitámu nici aceea cá Françi'a e o Republica, cá se consolidéza pe di ce merge o Republica si cá constituie astfeliu o amenintare permanenta a principiulu monarchicu in Europ'a. Este naturalu prin urmare cá statele dinastice vechi se fia ingrigeate vediendu desv'ol'tarea colosal'a a Republicei franceze.

Unu semnu fórté intristatoriu alu situatiunei presente europene este, cá marile poteri apusane continua a lasá deschisa cestiunea consolidarei statulu romanu dela Dunare prin aceea, cá inca totu traganescu cu recunóscerea independentiei lui. Vediendu cá nici dupa revisuirea art. 7 din constitutiune Romani'a nu a fost recunoscuta de acele poteri, amu trebuitu se ne dicemu, cá numai unu motivu iusemnatu politicu póte fi caus'a la acést'a, cáci nu potemu admite, ceea ce se sustiene de cátra unii, cá d. de Bismarck ar' mai asteptá si resolvierea cestiunei rescumperarei drumuriloru de feru romane, inainte de a recunósce independenti'a Romaniei.

Motivulu traganarei mariloru poteri cu recunóscerea Romaniei póte dér' se zaca in situatiunea neclarificata europeana. In totu casulu intardiarea acést'a este nefavorabila desv'ol'tarii independente a statulu romanu si este de doritu cá cu-o ora mai inainte situatiunea se se clarifice.

Unu semnu fórté bunu in privinti'a acést'a ar' déca s'ar' adeveri scirea, cá cestiunea Arab-Tabiei s'a decisu in favorulu Romaniei, maioritatega comisiunei internationale pronuntiandu-se pentru construirea podulu la Arab-Tabi'a. Se dice cá maioritatega a fostu compusa din reprezentantii Austro-Ungariei, Germaniei, Angliei si Françi'e

ear' minoritatea din aceia ai Russiei, Italiei si Turciei. Ne-amu bucura déca gruparea acést'a ar' fi unu reflexu alu situatiunei actuale, cáci déca Itali'a si Turci'a a votatu in contra Romaniei, trebuie cá au facutu mai multu numai de complezentia faci'a de Russi'a, care si asia a remasu in minoritate.

Cronic'a evenimenteloru politice.

Proiectulu de lege asupra administratiunei Bosniei si a Herzegovinei dupa o lunga desbatere a fost in fine primitu de basa pentru desbaterea speciala, de cátra maioritatega camerei maghiare. Si inca ce maioritatega! Intr'o cestiune atátu de importanta s'ar' fi asteptatu in adeveru, cá d. Tisza se aiba pentru sine o maioritatega impunátore. Ce potu impune inse 19 voturi cá vai de ele, cu cari si-a salvatu ministeriulu deocamdata earasi positiunea? Votarea care avú locu Luni in 17 Nov. a fost nominala. Dintre 443 deputati verificati au votatu 188 pentru proiectu, 169 in contra lui. Presiedintele n'a votatu, 85 de deputati au fost absentii, prin urmare proiectulu bosniacu a fost primitu numai cu 19 voturi maioritatega de basa a desbaterei speciale.

Cu privire la rezultatulu acestei votari scrie „Deutsche Ztg.“ din Vien'a: „Cabinetulu Tisza a fost deja eri moralicescu in minoritate. Déca socotimu pe cei 6 ministri si pe cei 2 secretari de statu, remáne numai o maioritatega de 11 voturi. Cei 12 croati au votatu pentru cabinetulu Tisza si prin acést'a l'au salvátu. Déca consideramu inse, cumu a tratatu d. Tisza pe Croati si pe deputatii loru intotdeauna, déca consideramu, cá motivele nationale cari au influentiatu asupra deputatiloru Croatiei in cestiunea bosniaca, nu voru mai colucrá in alte cestiuni, vomu trebú se concedemu, cá positiunea ministeriulu Tisza e încátuva critica . . . D. Tisza si-a consumatu asia dicédu cu incetulu maioritatega. Increderea, ce-o are unu ministru in parlamentu, maioritatega ce-o are e unu capitalu. Tisza a fostu silitu de Andrassy a atacá capitalulu si, cumu dise si organulu seu celu mai fidelu „Pester Lloyd“, a comisu erórea ce nu i se póte iertá unui ministru, cá a fostu neinduplecatu numai faci'a de cei de josu, nu si faci'a de cei de susu. Astfeliu dlu Tisza si-a mancatu capitalulu. „Pester Lloyd“ ilu provóca a face o ultima incercare, cautandu a formá o partida nou guvernamental'a, care ar' fi destulu de tare a sprigini ministeriulu. Anevoie inse i va mai fi posibilu a face acést'a. In ori-ce casu opositiunea, care impreuna barbati cá Sennyey si Bitto, Albert Apponyi, Szilagyi si Szell, una opositiune, care se póte maiorisá numai cu ajutorulu Croatiloru, este unu periculu veditu. Cabinetulu Tisza numai dingrati'a opositiunei care pote sigilá sórtéa ministeriulu . . . Tisza cade in urm'a discompurerei partidei liberale de odinióra. Acést'a discompurere este inse numai o urmare a politicei orientale (?) a spriginulu orbu ce l'a datu cabinetulu Tisza actiunei comitelui Andrassy.“

„Cáderea cabinetulu Tisza va avé dér' o influentia si asupra politicei orientale a monarchiei. Pena acuma ministeriulu comunu din Vien'a potea contá pe Ungari'a; Ungurii demonsttau, strigau, dér' diet'a votá in fine cumu voiea Tisza. In Austri'a n'a mersu asia usioru; Reichsrathulu trecut s'a opusu politice de actiune a comitelui Andrassy. Alegerile ultime si formarea ministeriulu Taaffe au schimbatu lucrulu si 'n Austri'a in favorulu politice de actiune. Acuma Ungari'a e aprópe se scape din mánile guvernulu comunu. Déca va cadé d. Tisza, atunci noulu ministru-presiedinte, numéscase Bitto séu Sennyey, isi va pune conditiunile sale; in nici unu casu inse nu se va invoí a se supune dictatulu ministru de esterne atátu de neconditiunatu, cumu s'a supusu Tisza dela inceputulu crisei orientale. Déca viitoriulu ministeriu ungaru

va luá o positiune mai independenta faci'a de ministeriulu de esterne din Vien'a, acést'a ar' schimbá situatiunea internationala a Austro-Ungariei. Slabitiunea parlamentulu austriacu si ingaduinti'a celui ungrescu a facutu posibilu politic'a nóstra orientala. Acést'a politica reagéza acuma, pe Ungari'a o impinge in crise ministeriali, in Austri'a are unu efectu discompunetoriu asupra parlamentarismulu. Asia se incheie verig'a.“ —

Dupa tóte semnele, Cehii se semtu destulu de bine in Reichsrath. Ei facu parte din maioritatega camerei, ministeriulu Taaffe ii crutia cátu se póte de multu si a documentatu de repetite-ori, cá este binevoitoriu faci'a de natiunea boema pēna acuma atátu de multu negligéata. La aceste se mai adauge si impregiurarea, cá dupa natur'a lucrulu conducetorii cehi se semtu mai maguliti si mai multiamiti acuma, cându potu jocá unu rolu mai insemnatu, contribuindu din partele la decisiunile dilei. Astfeliu situatiunea actuala a fostiloru pasivisti din Boemi'a nu se póte numí nicidecumu nefavorabila. De curédu earasi avúra ocaziune a se convinge despre bunavointi'a cercuriloru mai inalte decidetóre din Austri'a. Clubulu Cehiloru a compusu adeca unu memoriu asupra egalei indreptatirii limbey cehice in oficiu si scóla. Prim'a parte a memoriulu, lucrata de comitele Clam-Martinitz, privesce oficiele, a dou'a parte, lucrata de Iireczek, tratéza despre univesitate, a trei'a parte compusa de Celakovski tratéza despre scólele medie si a patr'a parte lucrata de Mikiszka, despre scólele industriale. Presidiulu clubulu Cehiloru a predatu acestu memoriu in 17 l. c. intr'o audientia particulara Imperatulu. Dr. Rieger a accentuatu cu acést'a acasiune, cá este vorb'a de a duce in implinire egal'a indreptatire in oficiu si in scóla pe cale administrativa; natiunea ceha prin aceea, cá se va esecutá egal'a indreptatire va fi intarita numai in localitatega ei probata. Maiestatea S'a a respunsu, cá este convinsu de loialitatega poporulu cehu, cá va ceti memoriulu si va luá dupa putintia in consideratiune cererile ce le contiene.

Situatiunea parlamentara in Austri'a continua de a fi critica. Nemptii decembristi inca nu au luat nici o decisiune definitiva in cestiunea legéi pentru armata, si ministeriulu inca nu 'si are asigurata maioritatega. Se facura incercari, cá între cele doue cluburi decembriste, adeca „clubulu liberaliloru“ si alu „progressistiloru“, se se stabiléscá o intielegere in cestiunea acést'a. Clubulu liberaliloru a primitu propunerea lui Czedik (incuviintiare pe 10 ani a legéi cu reducerea contingentulu de pace la 230,000 ómeni) si a invitatu pe „clubulu progressistu“ a se declará, déca consente la acést'a propunere. Progressistii nepotendu-se intielege deocamdata între sine, tratarile între cele doue cluburi continua. Intr'aceea guvernulu s'a declarat in contra oricarei reductiuni a armatei. Se anuntia, cá Maiestatea S'a a multiamitu in persóna ministru Horst, pentru cá a aperatu atátu de energicu legea pentru armata.

Dreptulu de recursu in contra decisiuniloru adunariloru comitatense.

Cetitorii nostri isi voru aduce aminte, cá in adunarea comitatulu Brasiovu s'a ventilatu intrebarea, cumu este a se intielege § 4 alu legéi municipale. Cu privire la acést'a comitatulu Brasiovulu a adresatu o petitiune la diet'a ungara cerédu, cá se interpreteze §-ulu 4 alu art. de lege XLII: 1870, adeca cestiunea: cá dupa § 4 alu numitei legi cine póte face recursu in contra unei decisiuni a congregatiunei comitatense. Petitiunea fu tramisa la comisiunea pentru petitiuni, care in siedinti'a dela 8 Nov. a impartasitu prin reportorulu seu T. Vecsey a s'a opiniune. Comitatu Brasiovulu este de parere, cá numai acele párti au dreptulu de recursu, pe cari le atinge imediatu decisiunea respectiva; comisiunea pentru petitiuni crede dincontra, cá

acestu dreptu ilu are din punctu de vedere alu interessului generalu fiecare. Opiniunea comisiunei merge dér' intr'acolo, că dreptulu de a recurge nu se pôte margini la părțile, cari sunt imediatu atinse prin decisiunile comitatelor, de aceea propune, că petitiunea comitatului Brasiovu se se puna la archiva.

Adolfa Z a y combate opiniunea comisiunei, aপরاندু pe aceea a comitatului Brasiovu. Densulu pune unu deosebitu pondu pe aceea, că § 4 vorbesce numai de părți private si prin acést'a dice, că numai aceste au dreptulu de recursu, sub „părți private“ inse nu se potu întielege membrii reprezentantiei, cari ieau parte positivu séu negativu la luarea decisiunei. „Parte privata“ este o espressionu tehnica, a careia caus'a părții este obiectulu unei pertractari, a unei decisiuni. Spre esemplu: adunarea comitatului a respinsu unu contractu de arenda, incheiatu între o comuna si unu privatu; aci dupa § 4 au dreptulu de a recurge in contra decisiunei „părțile private“, adeca arendasiulu si comun'a arendat'oria cá pagubasi. Acést'a e sensulu si aplicatiunea cuventulu părți private. Déca inse veti întrebá, cá ore membrii adunarei comitatense cá atari, minoritatea, se nu aiba dreptu de recursu? Acést'a este o cestiune cu totulu alta si numai atata e siguru, cá §-ulu 4 nu dá membriloru si minoritatii acestu dreptu.

Vorbitoriulu e de parere, cá aceea, cá minoritatea n'are dreptu de recursu, nu e asupritoriu pentru ea, si dreptulu de controlu si ingerintia alu ministrului este destulu de scutitu prin § 51, apoi prin §§ 3 si 13. Déca inse s'ar' crede, cá minoritatea adunarei comitatense nu e destulu de scutita, i se pôte procurá unu dreptu de recursu printr'o noua lege, atunci potemu discutá de lege ferenda, déca unu asemenea dreptu nu face ilusoriu dreptulu de conclusu alu maioritatii. De lege lata inse ve rogu, se nu voiti a introduce unu dreptu generalu de recursu alu reprezentantiloru comitatului.

Dupa acést'a oratorulu istoriscesce casulu intemplantu in Brasiovu, care a provocatu petitiunea comitatului. (A se vedé Nr. 27 alu „Gaz. Trans.“ din 1879.) In casulu acést'a, privitoriu la premiarea unoru planuri pentru zidirea unei prefecturi in Brasiovu, ministrulu de interne a decisu la recursulu unui preotu, cá pretiulu este a se dá lui C nu lui A. Ministrulu a datu dér' o porunca directa, a pusu vointi'a s'a in loculu vointiei adunarei generali! Acést'a inse, dloru, nu-o potemu suferi, déca nu voimu cá autonomi'a n'ost'ra se ajunga a fi de batjocura!

Dep. Zay face in fine urmat'orea propunere. Onor. camera se declare: 1) comisiunea pentru administratiune se provóca, a-si dá opiniunea asupra interpretarei paragrafului din cestiune. 2) Camer'a desapróba procederea aceea a ministrului de interne, dupa care la revisiunea decisiuniloru municipieloru nu se marginesce ale aprobá séu ale anulá, ci pune in loculu acestoru decisiuni ordonantie pesitive de ale sale, positive in merito.

Dupa ce si deputatii Iulius Gullner, Ferd. Szederkényi, si Iosifu Madarász s'au pronuntiatu in contra opiniunei comisiunei, dise ministrulu-presiedinte Tisza cá o asemenea interpretare a dreptului de recursu, dupa care singuraticii se póta recure, déca vedu vatamate interesele loru, dér' cá o minoritate, déca vede amenintiate interesele municipiului, se nu póta face recursu, o asemenea interpretare nu-o póte acceptá. In realitate inse nici nu este asia. O asemenea pracs'a ar' face cá se fia create vreo 60 de corporatiuni omnipotente in tíera. Acést'a ar' fi cu atátu mai nedreptu, cu cátu — cumu scimu — conclusele se ieau numai in present'i'a unoru puçini membri. A i se luá ministrului de interne — ori cine ar' fi — dreptulu de a saná (delaturá) defecte eventuale, este imposibilu, déca consideramu, cá pentru celu mai micu reu ce se ivesce in tíera se face responsabilu ministrulu de interne.

Punendu-se la votu opiniunea comisiunei pentru petitiuni, s'a primitu de cátra maioritate, opozitiunea a votatu in contra, ei pentru propunerea lui Zay, care a caditu.

Proiectulu de lege bosniacu in diet'a ungara.

(Urmare.)

Otto Hermann din stang'a extrema combate vorbirea lui Baussneru, care, dice elu, face politica mare germana. Tocmai de aceea e vorb'a, cá Maghiarii se nu ajunga a fi sdrobotiti între elementulu germanu si slavicu, cá unu graunte între petrele de móra. De aceea res-pinge proiectulu.

Mauritiu Jókai nu 'si póte inchipuí cumu Bosnia aceea miserabila ar' poté se sdrobotésca dualismulu, se alunge sentiemintele constitutiunale din sinulu a 15—17 miliónu de sufíete, se nimicésca ambele parlamente, juramentulu regelui s. a. Elu capituléza inaintea fantasiei lui Szilágyi. (Haritate viua in drépt'a.) Déca poterea absolutismului n'a fost in stare, cá pe Ungari'a, care atunci navea arme, cu cari se se póta aপর, se-o bage in parlamentulu centralu, din cauza cá la acést'a se opusera tóte partidele tieiei, i va succede astadi, candu Ungari'a posedé tóte armele spre aপরarea propria, incependu dela press'a libera p'ena la arm'a, ce-o pórtá honvedulu. (Risete in stang'a extrema.) Rideti asupra armelor honvediloru dvóstre?! Acést'a caracte-

teriséza partid'a dv. (Aplause viui si Eljen-uri in drépt'a.) Déca Ungari'a cu tóte estea ar' fi amenintata cu perire, atunci va disparé earasi ori-ce deosebire de partida si honvedulu va sci pentru ce se intrebuintiéze arm'a s'a. (Aprobare viua in drépt'a.) Natiunei, care a sciutu se se sustiena pe timpulu absolutismului, voiescu se-i face nnu prognosticon atátu de posomoritu — astadi candu posedé nnu ministru, care cu numele seu, cu anim'a s'a, cu trecutul, cu famili'a si averea s'a este legatu de acést'a tíera, care la ori-ce critica indreptata in contra-i raspunde: Multiamescu! — Implinirea prognosticului acestuia este imposibila, dice vorbitoriulu. Elu crede, cá tierile ocupate voru deveni, cu incetulu, provincii autonóme, cari nu voru stá in legatura cu noi, ci voru depinde dela noi si voru incetá, a ne nelinisti. In acést'a sperantia primesce proiectulu. (Eljen-uri in drépt'a.)

Augustu Pulszky polemiséza cu deosebire in contra lui Jókay, caruia 'i imputa, cá a intrebuintiatu tóte nuantiele pasiunei, a atitiarei si a citatelor false, dupa acést'a iea cuventulu ministru-presiedinte.

Coloman Tisza: Nu voiescu se apere acuma politic'a orientala care fú din nou atacata; trebuie se dica inse, cá evenemintele au doveditu, cá nu s'a realizatu nici macaru a sut'a parte a periculeloru, cari au fost profetite; ele dovedira cu ce nedreptu i s'a imputatu acestei politice, cá ar' fi o politica russésca. Astadi póte judéca fiecare, ce insemna jertfele aduse pentru ocupatiune, asemenandu-le cu acele, pe cari amu si trebuitu se le aducemu, déca amu fi voitu se intrevinimu pentru integritatea Turciei.

Ocupatiunea a produsu o recéla celu multu in relatiunile n'ost're cu Russi'a. Acusarea principala a lui Szilágy e, cá proiectulu amenintia dualismulu, dér' mai periculosu ar' fi pentru dualismu a se creá in Bosni'a unu alu treilea guvern decátu, déca se predá administratiunea miisteriului comunu, care conduce afacerile esterióre si de resbelu ale monarchiei in modu legalu. Principiulu fundamentalu alu dualismului e pastratu in proiectu.

Ignatz Helfy dice, cá tíer'a se afla intr'o situatiune mai trista cá atunci, candu gemea sub absolutismu; atunci scieamu cá stamu fácia c'unu guvernulu, care voiescu se face imposibila constitutiunea tieiei, esistinti'a poporului maghiaru; acuma inse avemu de a face c'unu guvernulu, care séu cá insusi nu 'si cunósce tíer'a, séu nu cutéza se-o marturisésca pe fácia. Numai asia se póte esplicá lips'a continua de sinceritate ce-o documentéza ministeriulu Tisza. Atunci avemu de a face c'unu inimicu declaratulu, poteamu se alegemu armele, cu cari se respingemu ataculu lui; acuma stá unu contrariu falsu si vicleanu inaintea n'ost'ra, de a caruia apucaturu ascunse nu ne potemu aপর. Guvernulu actualu nu a fost niciodata sinceru fácia de natiune (Aprobati in stang'a); si acést'a este o dovéda pentru acést'a, elu este o insielatiune declarata.

Mai vorbescu deputatii Darday si Alex. Mariasy pentru proiectulu, ear' Paulu Mandel in contra lui.

Gomitele Albert Apponyi: Ministrulu-presiedinte a disu, cá periculele profetite de cátra opozitiune nu s'au ivitu. Este inse o eróre a crede, cá tóte periculele ar' fi delaturate. Nu este ore insusi proiectulu de lege actualu unu periculu pentru dualismu? Se póte ore contestá, cá elu cauta a largi cerculu de activitate alu delegatiuniloru? Déca delegatiunile voru avé se controleze administratiunea Bosniei, atunci trebuie se iésa din cerculu restrinsu alu competintiei loru, ficsate in Art. de lege XII dela 1867, atunci nu mai sunt de ajunsu perioadele scurte ale sesiunei loru prevediute in lege. Ministrulu-presiedinte mai voiescu se ne dovedésca, cá Ungari'a va avé influentia asupra administratiunei bosniace, deórece proiectulu de lege stabilescé cá ministrii ungari se ié parte la consultarile respective. Acést'a este inse cumu vedeti numai unu votu consultativu. In trei privintie am asteptatu o declaratiune lamurita, fara inse cá asteptarea mea se se fi implinitu. Antaiuam asteptatu dela guvernulu, cá in privint'i'a dreptului publicu se declare precisu, déca considera predarea administratiunei Bosniei cá o consecintia a Art. de Lege 1867: XII. seu cá acést'a predare a unui nouu cercu de activitate se va face in poterea proiectulu de lege actualu? Asupra acestei întrebári ministrulu-presiedinte a saritu cu-o frasa sucita, din care nu potemu gaci care e parerea guvernului. (Aprobati viui in stang'a). Alu doilea am asteptatu cá se se preciseze esactu cerculu de activitate alu noului organu de administrare. Si totusiu nu s'a disu nici aceea apriatu, cá administratiunea se va predá ministeriului comunu. O lege se nu fia unu rebus. In fine am asteptatu se ni se impartasiésca, cari sunt principiile de capetenia, dupa cari se va organizá administratiunea. Nici acést'a inse nu ne-a spus'o d. ministru-presiedinte.

Brasiovu, 21 Novembre c. n.

(Alegerea de primariu in Brasiovu.) In numerulu trecutulu alu acestui diaru s'a mentionatu pe scurtu alegerea dlui Franciscu de Brennerberg de primariu alu Brasiovului. Acést'a scire merita o mai de aprópe luare

in consideratiune. D. Franciscu de Brennerberg servesce de multu comunei Brasiovului, in timpulu din urma cá senatoru apoi cá directoru de politia si in fine cá locutiitoriu de primariu in loculu fostulu primariu d. Ioane Gött, care acuma a trecut in pensiuene. Prin portarea s'a umana si prevenit'ore fácia de locutiitorii de deosebite natiunalitati, d. Brennerberg si-a cástigatu simpathi'a si incredere locutiitoriloru acestui orasiu. Acestei imprejurari este a se ascrie, cá membrii romani ai comunitatii intr'o conferintia tienuta in preser'a alegerei s'au decisu a votá unanimu pentru Brennerberg. La votare inse nici n'a venitulu lucrulu, fiindcă cá reprezentanti'a comunala primindu propunerea comembrului romanu d. Iosifu Popu jude r. de cerca a al-su pe d. Brennerberg, care póte finándru a díe cá este alesulu tuturoru, si mai este numai de d'oritulu, ceea ce si speramu, cá d-s'a va fi, ce a promisulu in discursulu, prin care a multiamitu reprezentantiei pentru alegerea s'a: adeca unu partiu adeveratu alu tuturoru locutiitoriloru acestui orasiu, fara deosebire de nationalitate si religiune. Asia se fia! (—)

Selagiu 4 Novembre 1879.

(Urmare.)

Me voiu nisui a indegetá unele dintre acele multe rele, cari rodu la radecin'a bisericeii romane greco-unite si cari bantue dieces'a n'ost'ra.

a) Aplecare, ba chiaru si unele incercari ale episcopiloru de a pune in lucrare unirea in sensu ultramontanu. Parintii unirei au fostu, precum vedescu faptele si ingrigirile loru pentru venitoru, mai mari natiunalisti decátu clericali. Ei au facutu unirea pentru natiune punendu conditiuni, prelunga cari se unescu, si asecurandu drepturi natiunei si autonomi'a bisericeii greco-unite, temendu-se cu dreptu cuventu de cele ce le vedemu astadi petrecédu-se. La ei déra unirea a fostu mai multu mediulocu decátu scopu. Astadi stá lucrulu intorsu. Vedemu fapte de acele, cari prevestescu apunerea a celoru mai de pre urma remasitie de drepturi autonomice asecurate priu parintii unirei bisericeii romane greco-unite si nici o nisuintia de a restitui drepturile autonomice si apoi a desvoltá autonomi'a pe bas'a tractatului fundamentalu. Unirea din ce in ce mai strinsa, p'ena-ce vomu ajunge la ritua apusénu si la limba bisericesca latina, se vede cá fi scopulu, ér' natiunea numai mediulocu. Episcopii nu se mai alegu dintre barbatii ecclesiasticei cei mai escelenti si mai generalminte venerati, ci se denumescu, la ce decide politic'a dilei si cuificatiunea respectivelu de a cede cátu de multa presiunei anti-autonomice din Strigónu. Politic'a dilei se silesce a face din episcopii nostri pioneri pentru tendintie politice, ér' cei ce stau la spatele multu recomandatului si cetitului „Magyar-Allam“, pioneri pentru contopirea definitiva a bisericeii n'ost're cu cea romano-catolica. Norocu pentru noi, cá episcopii nostri romani pan'acum au scutitu se se emancipeze iute de sub aceste presiuni stricatióse pentru biserica si natiune. Dér' cei ce voru veni dupa ei sci voru si avé voru ore curagiulu de a face asemenea? — Nu vá cede ore fiesi-care câte-ceva, p'ena-ce ne vomu aflá cu nimic'a? Nu este ore fundata temerea, cá noi între asemeni imprejurari ni vomu perde tóte drepturile autonome fara de a castigá aceea-ce au r. catoliciei, fonduri nespusu de mari; cáci trecutulu demustra, cá aci dela „Magyar-Allam“ ne voiescu la n'a d'ér' fara de bani. Cei ce voiescu a introduce si la noi absolutismulu clericalu, nu si aduc aminte de impregiurarea, cá la noi poporulu sustiene biserica si nu fundurile si fundatiunile cele grase cá si la romano-catoliciei si cá prin urmare poporulu are dreptu de a pretinde votu la administrarea bisericeii. De altmintrea tempulu absolutismelor a trecutulu, cá se nu mai-revina; astadi nici absolutismulu vointiei parintiesci fácia de natiunii sei nu mai-este asiá de nemarginitu cá si o-dinióra. Dér' presupunendu, cá s'ar' introduce acestu absolutismu, ce amu castigá? Voiescu respectivii ore apathi'a, cá se nu dicu dusmani'a, care o manifestéza romano-catoliciei fácia de ocarmuirea loru bisericesca si urmarea neincungiurabila a acesteia-recirea zelului religiosu la credintiosi?*) Nu vedemu ore cu totii zelulu religiosu, aplecare de a sacrificá pentru biserica si iubirea institutiuniloru bisericesci la reformati, cari se bucura de drepturi

*) Trebuie se observamu cá si romano-catoliciei s'au convins cá nu mai merge cu sistemulu de p'ena aci. Spre dovéda ne provocamu la congressulu bisericeii romano-catolice compusu din clerici si mireni, care fu deschisu de cátra Episcopulu Fogarasi la Alba-Iulia in 10 a lunei curente.

autonome, de-si de unitatea credintei la ei nici vorba nu p^ote fi? — Noi, unitii, d'in dieces'a Gherlei stam^u intre autonomia si absolutismu bisericescu, pendemu d^era cá-si cosciugulu lui Mahomedu intre ceriu si pamentu. P^ote se óre si platese-se a edificá pe unu edificiu fara fundamentu?; p^ote fi óre intre asemeni impregiurari vorba de stari consolidate si oarmuire sanatósa in dieces'a n^ostra? De buna séma nu. Si déca nu, ce va se fia de noi?

b) Desbinarea in consistoriu. T^ota dieces'a scie, cá in consistoriu sunt^u partide, cari lupta cu inversiunare una in contr'a alteia. Acésta scire are efectulu celu mai deprimatoriu asupr'a clerului si poporului. Cum ar' si pot^é fi acésta altumintea? Potu óre guverná cu dreptate, intieptiune si in spiritulu lui Cristu o diecesa intréga aceia, cari nu-si pot^u uni vederile — presupunemu — t^ote tienti^orie la binele bisericeii si se combatu, ba chiaru si urescu intre sine?

c) Tienut'a slaba natiunala a capiloru diecesei n^ostre. Preparandi'a romana din Sigetulu-Marmatiei s'a sacrificatu fara conditiune si adi, precum poturamu ceti in „Observatoriulu“, eleviloru romani din preparandi'a de statu nu li-se propune nici limb'a romana. Si ce servitiu poteá acea preparandia sacrificata fara conditiune se faca natiunei acolo in Marmati'a, unde plana spiritulu „pururea pomenitulu“ Mihálka László et consortes, care face cá teneri romani se redice pocale pentru „megyénk nagy fia“, Váradi-Gábor, si dupa tienut'a lui cea bine cunoscuta in caus'a introducerei limbei ungresci in scólele natiunaltatoru si dupa afer'a inca nepurificata váradi-zichi-ana. Gremialii se lasa a fi folositi de aplanatori ai cáiloru guvernului la alegeri, precum poturamu ceti in „Gazeta“ despre epistolele respandite pre-la preoti in interesulu lui Nagy-György. Candu este lipsa si-se facu pasi colectivi in interesu natiunala, mai marii diecesei n^ostra precum veduramu nu de multu, au alte lucruri si caletorii urgente. Ba ajunsemu si acele dile amare, in cari unu episcopu romanu nu afla d^emna si acomodata acea limba, despre care dise Muresianu: „morti numai o-damu“, a o folosi cu ocaziunea presentarei sale cá pastoriu supremu inaintea turmei sale dreptu mediulocu de a o invetiá si binecuvéntá pe acésta, nu-o afla d^emna de a cere in acea limba binecuvéntarea lui Dumnedieu cu ocaziunea primulu seu prandiu in mediuloculu turmei sale asupr'a Domnitoriulu prégratiosu, carui-a nu i este greu a vorbi romanesce si cu celu de pre urma gregariu romanu din óstea sa. Seracii de noi! Pan'acum ne-au ocáritu limb'a si natiunea strainii, acum ni-o ocarimu noi-insine. Aceste si unele cá aceste amarescu p^eaa la anima pe intieptientii romani, cari cá ómeni de caracteru si principiu dicu: „noi d^amu bucuros, ce e alu statului, d^er' pretindemu, cá statulu se ni asecureze individualitatea natiunala. Cum-cá disgustarea si amaraciunea intelegintei nu remane neobservata si fara de efectu asupr'a poporului, se intielege de sine.

d) Lips'a disciplinei si obedientiei clericale. La noi protopopulu nu face multu din ordinatiunile consistoriului, pop'a d'intr'ale protopopulu, dascalulu cantorulu si fétulu dintr'ale popei. (? Red.) Fiecare e stápanu absolutu si independente in sfer'a sa firesce cá asia nu se p^ote bine guverná o diecesa. Ce se si fia de o armata, in care toti dispunu si nimene nu se supune? Cá se ne mérga bine trebile, este urgentu de lipsa, cá guvernulu diecesamu se introduce o disciplina severa in guvernarea diecesei, fiindu inse cá fara de organe bune subalterne nici pomana nu p^ote fi de disciplina buna: a) de protopopi sunt^u de a se deunuú nu nepotii canoniciloru si alti-preoti protegeati de unele persoane cu védia si influentia, ci preotii cei mai bine calificati, integri si energiosi. b) protopopii sunt^u de a se face respundiatori pentru t^ote disordinele si scaderile in tracturile lor, d^er' cá se si póta respunde, sunt^u de a se provedé cu putere corespundiatoria, c) autoritatea protopopiloru scadiuta prin influentiele si-protectiunile unoru gremiali este de a se restitui si-sustiené faéa de cei subordinati, d) obligamentele, sfer'a de activitate si limitele puterei oficiului protopopescu si preotiescu sunt^u de a se cercascrie precisu, cá se nu se ivésca ciocniri demoralisatórie in disciplina. — Obedienti'a clericala inca stá la noi pe unu picioru f^orte slabu. Ungureni d. e. nu mergu — fia acei-a cátu de simpli — numai din gratia la cutare parochia din Transilvani'a, ei au dreptulu lor de nascere la parochiele cele mai bune din Ungari'a. Óre n'ar' aduce cu sine, nu numai obedienti'a clericala ci si simpla dreptate, cá parochiele mai bune se se dé preotiloru celoru mai meritati si incaruniti in ser-

vituu, é' cei teneri, p^ene ce si voru cástigá merite se lucre fara murmurare in aceea viaa a Domnului, care li se va indegetá de guvernulu diecesanu. Aplicandu-se preotii tineri din Ungari'a la inceputu la parochiele mai modeste de prin Transilvani'a amu avé si acelu profitu, cá familiile preotiesci de prin Ungari'a s'ar' mai déjá cu biét'a limba romanésca si o ar' mai slabi din „fiam“ si „leikem.“

(Va urmá.)

Unu Romanu din Epiru ajunsu ministru alu afaceriloru straine in Turcia.

Sub acestu titlu „Romanulu“ publica urmatoriulu articulu interessantu, ce i l'a tramisu corespondentulu seu din Salonicu:

Escelentia S'a Savas-pasia, actualulu ministru afaceriloru straine, este Romanu din statulu Seraculu. Distinsulu ministru marturisesce, cu placere inca, cá d^ensulu este de natiunitatea n^ostra. Nu e inutile se spunemu cum amu aflatu acésta. Cine a cititu scrisórea lui Bolintineanu „Caletorii in Macedoni'a“ si aduce aminte cá poetulu nostru a facutu in Salonicu cunoscintia a numerosi Romani, comercianti avuti, industriasi cu buna positiune, cari treceau in ochii strainiloru dreptu Greci, cari nu vorbiau de cátu grecesce in comerci, d^er' cari in interiorulu casei lor nu vorbiau de cátu romanesce, fiindu cá muierile romane nu sciau grecesce. Si astadi amu aflatu aci in Salonicu multi Romani in t^ote stárele societati. Meserisii si lucratorii de la fabrice, argintarii, croitorii, pietrarii sunt^u toti Romani, si se dau bucurosu de Romani. Negustorii cu stare inse, somitatile de la cluburi si casinuri comerciale, fruntasii pietiei inse s'a ustricatu, tienu cu Grecii; se dau de Elini, lucréza pe faéa pentru elenismu. In Constantinopole asemenea sunt^u numerosi Romani grecisati, mari si avuti comercianti, cari au renegatu natiunitatea lor si ascundu cátu pot^u strainiloru cá ei sunt^u Romani.

Unu Francesu corespondentu de diare, pe care l'u-amu intalnit^u pe vaporu mai anulu trecut^u, credea, cá grecisarea Romaniloru nostri vine din fanatismu religiosu, de órece clerulu se serva de limb'a gréca. Nu este asia. Stricarea si grecisarea Romaniloru vine dintr'o fortia maiora, vine de nevoia. Ne esplicamu. In Turci'a, supusii crestini nu au alta autoritate municipala séu judiciara de cátu pe cleru. Astufeliu, calugarii sunt^u iudicatori, administratori ai bunurilor comunitatii, administratori ai scóleloru si spitaleloru, etc. Este unu procesu intre doui crestini raia, archereulu e care judeca; totu clerulu judeca dspre validitatea testamentelor; calugarii supraveghéza averea minoriloru; ei presidéza la impartirea starii; ei decidu despre divortii si despre restituirea zestre; ei legaliséza t^ote actele. In fine, de esti raia, te afli cu totulu in man'a si la dispositiunea calugariloru greci. Ba inca clerulu decide cá cátu are se contribue fiacare pentru scóle, pentru biserica, etc. Ei stringu imositele. De cumva esti contrariu calugarulu, elu cere impiegatuliu turcu se dé ordinu gendarmiloru turci se te aresteze pentru cutare si cutare motivu. Puterea temporalá séu politicésca a clerului grecu in Turci'a, este si mai mare de cátu puterea temporalá ce o avea clerulu alta data in statele Romei papale. In statele papei totu mai erau unele tribunale civile compuse de laici (mireni). In Turci'a, pentru supusii crestini nu e altu tribunalu civilu de cátu tribunalulu de calugari. Astu-feliu de judecatori sunt^u responsabili numai inaintea consciintei lor si inaintea Patriarchulu. Ei sunt^u inamovibili si se sustienu strinsu intre ei. Crestinulu raia din Turci'a, care s'ar' pune in opositiune cu clerulu grecescu, este unu omu perduto. Care omu aru avé curagiulu se 'si puna t^ota lumea in capu, se 'si creeze cá inamici pe toti administratorii si pe toti judecatorii tieri?

Clerulu, diseramu, are t^ote in man'a lui. Clerulu inaltu e compusu de fanarioti. Clerulu acesta nu vre cá ómenii, supusi lor de nevoia, se aiba biserica si scóla de cátu in limb'a grecésca. S'au veditu archerei fanarioti cari in biserica au afurisitu pe toti Romani cari nu s'aru luá dupa Greci, pe toti Romani cari nu voru renegá natiunitatea lor. Clerulu grecu cere cá Romanulu care a invetiatu nitica carte se se declare de Grecu. De aceea vedemu atatia Romani negutiatori cu stare cari ascundu originea lor cá o rusine; si candu le spui ca ai aflatu, ca sunt^u Romani de nascere, li se pare ca le spui ca sunt^u Tigani. De aici vine nefericirea romanismulu. Baronulu Sina la

Vien'a, unu Tositi'a in Egiptu, unu altu Tositi'a in Livorno, unu Zografos in Stambulu, au fostu ómeni milionari, Romani pervertiti de grecismu cari au contribuitu cu sume colosale la instituirea de scóle, ense scóle grecesce pentru desnationalisarea Romaniloru! *)

Cu cátu unu omu e mai avutu, cu atáta e mai espusu se aiba procese; cu atáta mai multu are acte de legalisatu, etc. Interesele de t^ote dilele facu, cá Romanii cu stare din Turci'a se aiba mare necesitate de acei judecatori si administratori cari sunt^u calugarii greci. Unu negustoru n'are ce face, trebuie se se póte pe placulu archiereului. Eaca pentru ce toti Romani din sudu cari au stare si positiune lucréza pentru elenismu, cum vreau calugarii greci. O mai repetu, unu Romanu negustoru cu stare, cu positiune, aru fi perduto déca aru lucrá pe facia pentru romanismu. N'aru avé pentru elu judecatoru, n'aru avé cine se 'i legaliseze unu actu. Aru fi unu omu scosu afara din societate, unu afurisitu, unu escomunicatu! Ori-ce omu reu 'i-ar^u puté face nedreptati, si nu s'aru gasi unu archereu judecatoru se 'i de dreptate si lui.

Ah! déru ia se se schimbe lucrurile in Turci'a! ia se se radice din manele clerului atributiunile civile si judecatoresce! Ia se aiba romanii bisericea si clerulu lor separat^u de celu grecu, cu unu exarcu romanescu independinte de patriarchulu grecu, cum Bulgarii au unu cleru aiu lor si unu exarcu alu lor! P^ote mane poimane, P^orta se vré se acorde si Romaniloru ceea ce a acordatu Bulgariiloru si Greciloru. Se vedi atunci cum negustorii romani grecisati se dau de Romani, si inca cu mare graba, cá se faca parte din nou'a administratiune si se lase in uitare pe archiereulu grecu, de care au tremuratu atata timpu de frica!

Esplícaramu pentru ce Romanii cu stare din Turci'a sunt^u partizani ai grecismulu. In Stambulu sunt^u asia de numerosi Romani cu stare, ca acum trei ani — candu a fostu se se aléga deputati greci la parlamentulu turcescu — din partea asia disitoru „Greci“ s'au alesu unu Grecu si trei Romani. Firesce, ca astia din urma se dau de Elini si pré Elini! Din cei trei, este unulu numitu Vasile din satulu Seraculu (Epiru). In Seraculu nu gasesci Greci nici de mostra, nici de lécu. Sunt^u acolo numai Romani si cati-va arnauti, pucini la numeru. Déru — dupa regul'a generala — cine a invetiatu carte la scóla grecésca si este omu cu stare, se dice Grecu. Acelu Vasile din satulu Seraculu s'a botesatu acum Vasilaki-Effendi Serachiotis; ba unde are bani multi ilu chiama lingusitorii Vasilaki bey Serachiotis. Mai acum unu anu, amu avutu fericirea se facu cunoscintia Escelentiei Sále Savas-pasia, care a fostu antaiu ministru alu lucrariloru publice, apoi sub secretaru de statu la afacerile straine si in fine de vre-o doué-trei septemani a ajunsu ministru alu afaceriloru straine. Savas-pasia 'mi-a facutu onóre se 'mi spuna singuru, cá cunósce pe Vasile Serachiotulu, cá scie ca acésta nu e Grecu ci Romanu, de si striga mai taré de cátu adeveratii Greci: „Se traiesca elenismulu! Se grecisamu si pietrele din tiérinele Cotio-Vlachiloru!“ Déca aru striga numai, n'aru face reu: déru si lucréza din respusteri pentru elenisarea Romaniloru. Savas-pasia, miratu de zelulu grecescu alu lui Vasilaki ilu chiama si 'i dice: „Bine, nenisiorule, de unde pena unde esti dumnéta Grecu? Eu te sciu de micu copilu, fiindu cá amu copilaritu împreuna. P^ote se fii philhelenu, adica cá iti place se vorbesci grecesce. Déru Grecu nu poti fi. Esti din Seraculu cá si mine; esti fecioru de parinti romani, ca si mine. In Seraculu tota poporatiunea e romanésca. Suntemu supusi ai Sultanulu, putemu se ne d^amu de Romani séu de Otomani, adica de natiune romanésca si de cetatania otoman; déru Greci nu putemu fi. Amendoui, fiindu copii, baieti mariceii chiaru, nu sciamu de catu romanesce. Candu amu crescutu mai mari, amu fostu amendoui la Ianina si amu invetiatu acolo grecesce. Asia este? — „Asia e, Escelentia, se traiesci!“ a respunsu Vasilaki. — Spune dreptu, continua pasia, candu te-ai nascutu, ce limba vorbiau parinti in casa? — Romanesce. Escelentia! — Mama d-tale nu sciea vorba grecésca; ce limba vorbea? — Romanesce, se traiesci. Escelentia!... — Eu sciu,

*) Noi credemu, cá mai este si alta cauza. Guvernantii principatoru d'aci au fostu ei insii Greci, in timpii decadentiei. In urma guvernantii romani nu credeau in natiunea lor, ci in straini. Romani'a scadiuta si scadiuta astu-feliu, este de intielesu cá Sina si Macedoneni nu poteau face altu-feliu. Abia acum incepu Romanii a fi din nou mandri d'a fi Romani si se va vedé cá lucrurile se voru schimbat.

că ai o sora remasa la satu. E maritata, are copii. Déca te-ai duce la satu se o vedi, in ce limba 'i-ai vorbi, căci eu sciu că ea nu cunéscé elinesc'a? — Romanesce asiú fi silitu se vorbescu! — Apoi, mai dise Pasia, se nuti fia rusine se te dai de Grecu si se renegi natiunea si limb'a parintiloru?... Eu sum ministru otomanu si nu 'mi-e rusine se spunu că si tata si mam'a au fostu Romani. Chiaru renumitul Colleti, doctorulu Colleti, celu mai mare omu de statu ce au avutu Grecii la fundarea regatului loru, chiaru Colleti a fostu Romanu din satulu nostru, de la Seracu!..."

Cu modulu acesta amu aflatu, că Escelenti'a S'a Savas-Pasia, ministru actualu alu afacerilor straine, este Romanu: ba inca pasi'a e mandru de a spune că e Romanu. Si e multu stimatu, multu apreciatu pentru rarele sale talente de catra corpulu diplomaticu european. Savas Pasia póte fi intrebatu de ori-cino are relatuni cu elu. Lesne se póte afiá că e fórte adevérata ceea ce ve spunu eu.

Diverse.

(Schimbări la capitulu din Blasiu.) Foi'a oficiala anuntia, că Maiestatea s'a binevoitu a incuviintiá la capitulu archidieceasanu de Alb'a-Iulia si Fagarasiu, inaintarea canonicului scolasticu Stefanu Manfi la statulu de canonicu custode, a canonicului teologu Ioane Antonelli la statulu de canonicu scolasticu si alegerea Rever. d' professoru I. M. Moldovanu de canonicu cancelariu.

(Adunarea generala) a Reuniunii femeilor romane din Brasiovu, care se tienú Mercuria trecuta, a alesu de presiedinta a Reuniunii pe dómn'a Mari'a Secareanu fost'a casieritia a Reuniunii. Numele membrilor noului comitetu inca nu ni s'au impartasitu. Adunarea a fost fórte bine cercetata.

(Licitatiuni mari.) Foi'a oficiala publica că se voru licitá mosiile cele estinse ale fostulu comite supremu in Aradu, Petru de Aztel. Aceste proprietati sunt pretiuite la olalta cu 3,500,000 fl. Institutulu de creditu fonciaru ungaru a fost datu pe acele mosii unu imprumutu de 1,560,000 fl. din care inse numai 268,879 fl. 46 cr. inca nu sunt replatiti si pentru asigurarea acestei sume se face acuma licitatiunea. Mosiile vinu la vendiare in patru parti, adeca: dominiulu dela Borosjenó, pretiulu 100,000 fl. celu dela Apatelecu, pretiulu 250,000 fl. celu dela Sicul'a pretiulu 1,300,000 fl. si dominiulu dela Ternova cu pretiulu de 510,000 fl. Licitatiunea se va tiené in 2 Decembre a. c. (alu doilea terminu) in localitatea oficiului funduaru din Borosjenó. — A dou'a mosia mare se va vinde in 18 Decembre (alu 3-lea terminu) in comun'a Herendesti din comitatulu Carasiului. Mosi'a este a comitelui August Kinszky, pretiulu e cu 100,000 fl. in argintu, licitantele este banc'a de creditu fonciara austriaca care a imprumutatu pe acea mosia cu totulu 121,795 franci in aur. In dilele memorate ambele possessiuni se voru vinde si sub pretiulu estimarei.

(Casu de mórte.) In 7 Novembre a re-pausatu in Fagarasiu d. Iosifu Cepesiu, fost pretore in pensiune, decoratu cu crucea pentru serviciu militar, in etate de 69 ani.

(Scólele primare in Statele Unite.) Raportulu de curéndu presentatu de cátra comisariulu insarcinatu cu directiunea Biuroului de educatiune, dl. John Eaton, contine, cá totdeuna, insemnari interesante asupra stárei instructiunii primare a acestei tieri. Din acestu raportu se vede, ce aventu a luat instructiunea primara in Statele de Nordu, de Resaritu si de Apusu ale Uniunii americane. Acolo sistemulu scolaru este intr'adeveru democraticu in sensulu că instructiunea se da gratuitu intregi tinerimi, fara distinctiune de religiune, de nascere nici de rasa. Scólele au resbatutu pēna in desiertulu celu mai departatu: in ori-ce noua colonia, cas'a de scóla este prim'a necesitate; lēnga aceast'a guvernulu nationalu a-corda tuturoru statelor si tuturoru noveloru Teritorii milióne de acri de pamentu cá fondu pentru scóle, pentru că aceste State si Teritorii sesi póta, vindindale cu incetulu, acoperi cheltuecele loru scolare. Toti comisarii cari supraveghiéza instructiunea si cari sunt tienuti a redigea raporturile anuale, comisarii statelor, cá si cei ai orasielor si cotunilor, sunt numiti prin alegere, si aceste alegeri, ce se renouiescu in fie-care anu, ridica interesulu

publicu pentru scóle. Sistemulu de instructiune merge de la instructiunile elementare, pēna la studiile inaltei gramatici, cu algebra, geometria, geografia, fisica, istoria naturala, istoria generala si speciala, etc. In principu si legalu instructiunea religiósá este, in urm'a separatiunii bisericei de statu si prin urmare a bisericei de scóla, exclusa din scólele primare publice; cu tóte aceste in multe stabilimente, clas'a incepe prin lectur'a psalmilor, ceea ce este in totulu admisu atátn de protestanti si evrei cátu si de catolici.

Cifr'a populatiunii scolare este de 14¹/₂ milióne copii, din cari 9 milióne frecventeaza scólele. Instructiunile scólelor publice sunt in numeru de 259.296, din care 152.000 de sexu femeninu si 107.000 de sexu masculinu. Onorarile loru sunt in termenu de mijlocu de 50 dolari (250 lei noi) pe luna, pentru barbati, si de 40 dolari (200 l. n.) pentru femei. In orasie onorarulu este mai mare: se ridica pēna la 150 dolari (750 l. n.) pe luna pentru barbati, si 100 dolari (500 l. n.) pentru femei. In districtulu Washington, barbati primescu pēna la 96 dolari (480 l. n.) si femeile 71 dolari (355 l. n.) pe luna. Este inca de consideratu, punctulu acest'a: anume că anulu scolaru nu dura de cátu noue luni si cá in timpulu lunilor prea calde ale verei nu se tienu clase. Budgetulu totalu alu institutorilor scólelor publice se ridica la 48¹/₂ milióne dolari (142¹/₂ milióne l. n.). Venitulu totalu alu scólelor publice consista in fondulu scolaru, de care amu vorbitu mai susu, si din inopositele scolare infiintate de cátra state si comuni. Donatiunile de pamenturi facute Statelor si Tieriloru pentru fondurile loru de scóle sunt pretiuite la 195 milioane de dolari (975 milióne l. n.); dér' valórea acestoru pamenturi sporesce dupa mesur'a cu care se intindu asiediarile de colonii, totu venitulu anume alu scólelor publice este de 87 milióne dolari (435 milióne l. n.). Cladirile pentru scóle cu bibliotecile si mobilierulu loru, sunt pretiuite la 140 milióne dolari (700 milióne l. n.) cheltuecele anuale ale acestoru scóle publice sunt de 80 milióne dolari (400 milióne l. n.) — In statele de Sudu, instructi'a primara este cu multu mai putinu desvelita, mai alesu priu ras'a neagra. Se evalueaza acolo o populatiune scolará 3¹/₂ milióne copii albi din cari uumai 1,827,000 frecventeaza scólele. Cátu pentru negri, dintr'unu milionu si jumătate de copii, nu sunt de cátu 570,000 cari mergu la scóla. Se adaugemu cá intr'aceast'a parte a Statelor-Unite scólele nu sunt deschise de cátu trei luni pe anu. „St. Rom.“

(Diarulu Times din Londra.) Diarulu celu mai insemnatu din lume n'a incetatu a fi diarulu „Times“ din Londra. Elu se citese celu pučinu de o jumetate milionu de ómeni. Viéti'a intrega a Angliei se oglindese in colónele lui. Afara de multimea de anuciuri ce coprinde in corpulu fóiei, elu mai publica pe fia-care di optu pēna la siése-spre-dice pagine monstruóse pline de anuciuri. Si pretiulu acestoru anuciuri este asia de mare, in catu o singura colóna produce o suma bunicica. Se scie, că ficele familiei Walter au primitu adesea, cá zestre, cate o colóna de anuciuri. O data diarulu „Times“ coprinde intr'o singura di 2350 de anuciuri. In termenu mediu elu publica, pe fia-care di, 1500 de anuciuri. „Times“ ocupa regulatu o suta si diece culegetori (zetiari) si douedeci si cinci de masine. Tóte diarele din Marea-Britania publica pe di la 2 si jum milióne de anuciuri. Din acést'a suma „Times“ publica aprópe a opt'a parte, Marele diaru contine pe fia-care di articolele cele mai bine scrise. La redactorii sei se cauta mai multu talentulu forme: judecata viua si dialectica brilanta se cauta acolo mai multu de cátu fermetatea de principii. Toti colaboratorii primescu onorariuri mari, redactorulu siefu priimesce 4000 livre sterlinge (100,000 de franci pe anu,) si multe articole cari tratéza despre cestiuni dificile se platescu cu 40 pēna la 150 livre sterlinge. „Times“ are corespondenti in tóte partile lumii, si, candu se cere de imprejurari, tramite si reporteri speciali. Cei mai cunoscuti dintre acestia sunt Mackey Edwards si mai cu osebite William Russel care a scrisu in timpulu resbelului Crimeei, alu rebeliunii din Indii, alu resboiului pruso-austriacu si alu celui franco-germanu, cunoscutele sale corespondentie. O multime de alti scriitori, dintre cei mai eminenti, suntu asemenea colaboratorii regulati ai diarului „Times“. La necesitate, se mai recrutéza puteri noue, adesea se scriu de mai inainte articole asupra unor evenimente cari se astépta; de aceea, se vedu in „Times“ in putine ore dupa mórtea vreunei personalitati celebre, biografiile cele mai detaliate

si mai esacte. Pe langa redactori si corespondenti mai suntu o multime de stenografi, cari suntu insarcinati cu raportarea siedintelor parlamentului si ale tribunalelor, raporturi pentru tóte afacerile importante ale vietii dilnice, si apoi asia numitii Peni-a-liners, cari ambla dupa evenimentele mici de prin strade si piatia, si cari priimescu cate unu penni de fia-care rēndu. („Famili'a“)

(„Apollo.“) In Budapest'a a aparutu sub redactiunea d-lui Fellegi Victor si Nr. 11 alu brosiurei periodice musicale „Apollo“, din lun'a lui Novembre, care contine pe 16 pagine urmatóriele piese: „Arabesk“ nr. III de Aurel Wachtel, „Canteculu mamei“ de I. Szabady-Frank, „Mazarinad-Marsch“ din operet'a „La petite Mademoiselle“, „Freundschafts-Mazurka“ de Franz Kubinyi, „Otto Mazurka“ de Laurent Hölzl, „Viorele de nópte“, poesia de Michael Tompa compuso pentru choru de dame, si pentru pianu de Victor Feiglor.

Manusi extra fine de piele (glacé) pentru barbati si dame cu pretiulu de numai 1 fl. v. a. — apoi mânusi de postavu, câpriorâ, Cerbu si cu blana, laibere si pantaloni de earna din strucu bunu cu 90 cr. si cu 1 fl. v. a. — diverse articole pentru earná, precumu si o mare alegere de transparente (Rolette) frumóse pentru ferestre recomanda

F. T. Wagner

i—3

térgulu gráului, I-lu Etagiú.

Subsemnati facu prin acést'a cunoscutu onoratiloru musterii si onor. publicu, cá si-au asortatu

Magaziulu de haine barbatesci

Strad'a Vamei Nr. 12.

cu cele mai moderne si cele mai fine materii noue pentru haine de tómná si de érna din fabricele *interióre* si *esterióre* si se recomanda cu confectionarea prompta de totu felulu de haine barbatesci, cu pretiurile cele mai moderate. **Costume de tómná dela 25 fl. in susu.**

Cu tóta stim'a

A. SCHWARZE & BARTHA.

—20

Pretiurile piatiei

din 21 Novembre st. n. 1879.

	Hectolitru.	fl. cr.	Hectolitru.	fl. cr.
Granu	fruntea . . .	9.40	Mazerea	6.40
	midulocu . . .	9.—	Lintea	8.40
	de diosu . . .	8.50	Fasolea	6.20
Mestecatu	. . . . .	5.60	Cartofi	1.20
	. . . . .	5.50	Sementia de inu . . .	9.10
Secara	fiomósa . . .	5.50	„ de cânepa . . .	4.70
	de midulocu .	5.30	1 Chilo. fl. cr.	
Ordiulu	frumosu . . .	4.40	Carne de vita . . .	—44
	de midulocu .	4.10	„ de rimatoriu . . .	—40
Ovesulu	frumosu . . .	2.75	„ de berbece . . .	—28
	de midulocu .	2.60	100 Chilo. fl. cr.	
Porumbulu . . .	. . . . .	5.70	Seu de vita prospetu .	32.—
Meiu	. . . . .	5.40	„ „ „ topitu . . .	44.—
Hrisca	. . . . .	—.—		

Cursulu la burs'a de Vien'a

din 21 Novembre st. n. 1879.

5% Rent'a charthia (Metalliques) . . .	68.30	Oblig. rurali ungare .	89.—
5% Rent'a-argintu (imprumutu nationalu) .	70.80	„ „ Banat-Timis .	87.75
Losurile din 1860 .	127.80	„ „ transilvane .	84.30
Actiunile bancei nation. 844.—		„ „ croato-slav .	90.50
„ instit. de creditu 269.—		Argintulu in marfuri .	—
Londr'a, 3 luni . . .	116.75	Galbini imperatesci .	5.54
		Napoleond'ori . . .	9.32
		Marci 100 imp. germ. .	57.70

Editoru: Iacobu Muresianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu.

Tipografi'a: Ioanu Gött si fiu Henriou.